

leségükön s gyermekeiken kívül már alig mondhatnak egyebet sajátjuknak...

De ezt a józan figyelmeztetést meghallgatni 1551-ben alig akadt volna fül Európában. A török is csak ígéretett, de a hozzá átállókat szívesen eladta rabszoigának az isztanbuli vagy a kisázsiai piacokon. Azonban a reformáció, mely akkor elemi erővel tört előre s amelynek prédikátorai Krisztus hegyibeszédével anyanyelvén ismertették meg a népet, a feudális rend tarthatatlanságára irányította már a szemeket. A „nemzeti egység“ előfeltételeit szociális könnyítésekkel kellett volna megteremteni, amihez az akkori uralkodók még túlságosan gyöngék s oligarcháik túlságosan hatalmasak voltak. Ugy a Ferdinánd-pártiak, mint ifju János hívei. A hitszabadság meghirdetésével — ami ugyan kétségtelenül a „régivaliás“ rovására történt — az első szabadelvű lépést mégis Erdély tette meg s hogy ez megtörténhetett, ahhoz szükség volt ifju János király humanista előképzettségére, nyolc nyelvű olvasottságára és nem utolsósorban „befolyásolhatóságára“, melyet olyigen szemére vetnek az ellenpárt történészei. Pedig csak uralkodó volt, aki időnként akart és mert ember lenni és emberiesen gondolkodni. Ha itt-ott gyöngeségeket mutatott, ha máskor fellobbant benne a „Szapolyai-vér“, még sem lehet őt egészen jelentéktelen személyiségként ad acta tennünk. Fiatal volt még ahhoz, hogy befejezett életművet hagyhatott volna maga után. De fiatal-sága és műveitsége jó kezdésekre tette alkalmassá és ez is valami. Iskolák maradtak utána, melyek előtte nem voltak. Ezek közt nagyhirű volt a kolozsvári s Gyulafehérvárt, Bethlent megelőzve, akadémiával kísérletezett, mélynek nyomait hamar elmosta az idő. Kolostorokból ispotályok lettek a szekularizáció végrehajtása során. Egy forrongó világban, két nagyhatalomnak kiszolgáltatót kicsi országban, fiatal uralkodótól telhetik-e több? Csoda, hogy kitellett ennyi is.

M A I M A G Y A R K Ö L T Ő K

BENJÁMIN LÁSZLÓ: ATJÁRÓ HÁZ

*Mint hegyászó, ki a mélybe zuhant,
vagy összezuzta szörnyű sziklaomlás,
mint holttest, melyet kivetett a hant,
mivel meggyült felette a káromlás:*

*ilyen e ház is. (Jaj, az elsuhant
idő nyomán lever mindent a romlás;
ki bárhogyan — vesztére — megfogant:
örök szolgaság vár rá s folytonos gyász.)*

*A ház falán kiültek a penész
hullafoltjai már — és csenevész
emberek furják, mint rablóbogár-had*

*furja majd őket. Repülőgépszárnyak
árnyéka lebben. (Vad vidék ez.) Hulló
barom felett kereng az éhes holló.*

BODNAR ÉVA: VERS

*Jaj, megdagadt
az orrod,
jaj, megfakult
a szád!
Mire hozott világra
szegény anyád?*

*Hogy eleintén
sirj csak és tipegj
s most bomlott aggyal,
fáradtan pihegj
az élet utolsó lépcsőjén?*

Ezér?

ERDŐS LASZLÓ: VALLOMÁS

*Bár a szívem félelemmel telve,
mint jeges vízzel tiszta hegyi tó,
s arcom mint a harmattól duzzadó
meleg virágok mézes rejteke
borzong s tárulna izzó nap felé;
bár megbujnék az élet rejtekén,
mint a gyermek anyja telt ölen,
összegörnyedve önmagam felé:
mégis mint a tehén halk kolompja,
oly lágyan buggyan ajkamon a szó:
hogyan élni jó.*

ÉDES ISTVÁN: ACCIPE FERRUM

*Ha messze látsz és nagyra törsz keményen,
ha száll szívedből prófétás ige,
ha azt hiszed, hogy e szörny földi téren
új életet szülhet, az Ember hite,
ha vallod, hogy miljók fakult szívében
megváltó lángot birsch élesztni te:
tudd meg, magadba fült kin lesz a sorsod,
de bárhogy vétkezz, ne kerüld e sorsot!*

GYULAI MÁRTA: KRIZIS

*Teljes luciditáshoz közelebb sose voltál, —
S a megőrüléshez sem, soha.*

*Gyilkos harcivágyra így még nem értél,
És a letöréshez sem, soha.*

El kell pusztulni, vagy meg kell változni!

*Jóság legyőzött lidércként mögötted, —
Benned Jóság még esztelen követelés;
Szavak megutált hivsága mögötted, —
Előtted még szóban-igéret az egyedüli vigasztalás!*

El kell pusztulni, vagy meg kell változni!

*Másba-váltódás álmát legyűrted, —
Józságságod göggéhez múlt álma segít;
Egymásba-váltódás mégis egyetlen álom ma itt!
Jaj, hogy teremteni kell, amit szerethetsz.*

És el kell pusztulni, vagy meg kell változni!

KESZTHELYI ZOLTÁN: DAJKADAL MAGAMNAK

*Taposs a földre délután nyugatma,
csücsülj le mellém, juniusi ég,
hadd lássam ujjad kékhajú leányom,
amint serényen rakod elibéd
a színeket, a színek gombolyagját,
miből a fűre csendet himezel.
Kerekre tágult szemmel nézegess rám
és felejtsd el, hogy fáradtan hever*

*barátod itt a nyárban, bokrok alján
— ti fürge hangyák játszatok velem,
ó, árnyak nyüzsgő népe fujd szememre
szelid mosolyba nyugvó szenderem. —
Ki álmot érlel messze fenyvesek közt
és álmot árul szegények szívében,
te örködjél a virágok bibéjén:
vakító isten, délutáni fény.*

*Tündérmesékkal ékesítve hajlongj
haragba dermedt céltalan öröm,
szerelmi gond vagy bárminek neveztesz,
csókold a fákat tüsszel perzselőn.
Legyél termékeny ágya fájdalomnak
temérdek előtt hizlaló talaj,
elalszom rajtad enyhe jajszavakkal
s elhalkulok, mint könnyű dajkadal.*